

Prof. Dr. René ten Bos: Leiderschap

Leiderschap heeft alles te maken met het doorbreken van regels. Het onderwijs is in Nederland helemaal ingericht op doen wat moet. Halen wat is voorgeschreven. En daarmee sluit je een hele groep leerlingen (mensen) uit. Het doorbreken van regels is nodig om deze groep weer in hun kracht te zetten. Prof. Dr. René ten Bos, voormalig Denker des vaderlands, is aan het woord over leiderschap en onderwijs.

KEURSLIJF

Het Nederlandse onderwijssysteem is helemaal dichtgetimmerd. We gaan uit van lineaire ontwikkeling en weten precies wanneer een kind waar moet zijn. Maar een kind ontwikkelt zich natuurlijk helemaal niet lineair. Kijk naar de 7 kinderen die mijn vrouw en ik samen hebben, allemaal verschillend. Kijk naar mijzelf. Pas op mijn 21 e zag ik het licht en ging ik studeren. Zo ken ik talloze voorbeelden van kinderen die in een schoolperiode niet wilden deugen en later toch succesvol werden.

Wanneer je niet voldoet aan de gestelde kaders, dan slaat het systeem op tilt. In het geval van onderwijs worden er dan onvoldoendes gegeven en in het ergste geval word je uit het systeem gekieperd en verwezen naar een andere school. Dat is een probleem.

FALEN IS DE NORM

Leerlingen moeten ruimte krijgen voor hun eigen ontwikkelingsproces, waarin ze mogen falen. Onderwijs is een zoektocht, waarbij je niet precies weet wat gaat werken en daar mogen we wel eerlijker in zijn, volgens Ten Bos. "In de medische wereld spreekt men weleens van 'medisch nihilisme'. Onderkennen dat veel van wat je doet, helemaal niet werkt. Dat zou in het

onderwijs ook een gezonde ontwikkeling zijn. 'We doen echt stinkend ons best en we zoeken naar een succesvolle aanpak, maar succes is niet de norm en een eenvoudige weg is er al helemaal niet. Falen is de norm en succes is de uitzondering'.

BEZWIJKEN

"Ontwikkelingen en processen zijn vaak zo complex, dat er geen eenvoudige weg is naar oplossingen of succes. In deze coronacrisis zien we dat terug. Het is een complexe crisis en de óorzaken van de crisis zijn nog vele malen complexer. Het is een kwestie van zoeken naar verbanden en oorzaken, waarbij je er vanuit mag gaan dat niemand de oplossing heeft.

Je zou als leider dat moeten erkennen en als burger moeten omarmen. Maar dat is niet aan de orde.

We willen als burger simpele oplossingen en we bezwijken voor het idee dat de leider die moet geven. Als je ziet hoe het kabinet met deze crisis omgaat, dan is dat een toonbeeld van slecht leiderschap. Iedereen wordt opgedragen te doen wat wordt voorgeschreven. Waar is de twijfel? Waar is het organiseren van tegengeluid? Tegengeluiden worden zelfs weggezet als idioot, terwijl je het nu juist zou moeten hebben over geluid en tegengeluid. Over leiderschap gesproken! Het gekke is daarbij dat de begrippen 'waarheid' en 'rationaliteit' in een nieuw daglicht komen te

“Buiten de kaders denken is absoluut noodzakelijk als je wilt dat we van leerlingen die niet zo goed kunnen leren, (vak)mensen maken met zelfvertrouwen.”

staan. Er heerst een naïeve gedachte over waarheid en feiten. Maar waarheid is complex. Iets kan waar zijn en tegelijkertijd onwaar. Dat is in strijd met de principes van rationaliteit, maar we zien het gebeuren.

VAKMANSCHAP

Het accepteren van twijfel, falen en buiten de kaders denken zijn juist zaken die wij niet accepteren in dit land. We hebben alles georganiseerd in standaarden en protocollen. Er heerst een bepaald idee over ontwikkeling en onderwijs en vervolgens leveren we standaardwerken af, van letters leren tot masterthesis. En er is weinig ruimte voor tegengeluiden en initiatieven die buiten de kaders vallen. Daarmee doe je enerzijds professionals tekort en anderzijds de leerlingen/ studenten.

PROFESSIONALS TEKORT DOEN

“Buiten de kaders denken is absoluut noodzakelijk als je wilt

dat we van leerlingen die niet zo goed kunnen leren, (vak) mensen willen maken met zelfvertrouwen. Het is natuurlijk crimineel dat de LTS is afgeschaft en we moeten leerlingen vanaf de basisschoolperiode leren dat er meer is dan presentaties geven en verslagen maken. Een grote groep leerlingen zullen laagopgeleid werk gaan doen in hun loopbaan en die mensen zijn hartstikke nodig.

PROF. DR. RENÉ TEN BOS

René ten Bos is filosoof en hoogleraar aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Zijn werk kenmerkt zich vaak door zware thema's die hij vaak met humor en blijmoedigheid benadert.

TERUG NAAR DE KERN

Dat is nog verder terug te leiden naar bijv. het vak rekenen. De methodes staan vol met redactiesommen, terwijl je terug moet naar de kern: Wat moeten de leerlingen kunnen? En dat komt vaak neer op oplossingen en bewerkingen uit je hoofd leren. Leren lezen is net zo iets. Het vlot leren lezen en begrijpen wat er wordt bedoeld is een belangrijke vaardigheid. Maar richt het leesonderwijs voor deze jongeren daar dan ook op en kom niet aan met al die flauwekul daar omheen. Het onderwijs voor de laagopgeleide doelgroep, zou veel meer gericht moeten zijn op het leren van een vak en het beseft dat je onderdeel bent van een groter geheel. Vakkennis moet voor deze leerlingen een plek krijgen in de scholen, zeker de gespecialiseerde scholen. Dat is al mogelijk in Nederland. Je kunt een school starten en zo inrichten dat leerlingen veel met bouw, natuur, kunst en sport bezig zijn. Maar daar heb je lef en durf voor nodig.

VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN

En als je niet bereid bent om dat lef te tonen, dan weiger je een persoonlijke verantwoordelijkheid te nemen. Ik beseft ook echt wel dat dit een complexe opdracht is, want je zit gevangen in een bureaucratisch apparaat. Maar doe je best en geef jezelf en elkaar ruimte om buiten de kaders te werken. En organiseer tegengeluiden.”